

ÖĞRETMENLİK DENEYİMİ VE ÖĞRETMENLİK UYGULAMASI: FAKÜLTE-OKUL İŞBİRLİĞİ

Ayşenur GÜNGÖRDÜ

Ankara ilköğretim Okulu
Müdür Yardımcısı

Eğitim fakültelerinin Öğretmen eğitimi programlarında yer alan öğretmenlik uygulamasına, YÖK-Dünya Bankası-Milli Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında başlatılan Eğitim Fakültesi-Uygulama Okulu işbirliği düzenlemesi ile yeni bir nitelik kazandırılmıştır. Bu düzenleme ile eğitim fakülteleri öğrencilerinin 1997-1998 öğretim yılına kadar son sınıfta gerçekleştirdikleri öğretmenlik uygulamasının yerine Öğretmenlik Deneyimi I (3 kredi), Öğretmenlik Deneyimi II (3 kredi) ve Öğretmenlik Uygulaması (5 kredi) biçiminde üç aşamalı bir uygulama getirilmiştir.

YÖK-Dünya Bankası-Milli Eğitimi Geliştirme Projesi tarafından yayınlanan Eğitim Fakültesi-Uygulama Okulu işbirliği kılavuzu (YÖK-Dünya Bankası, 1998), 1997-1998 yılı öncesinde öğretmenlik uygulamasında "uygulamaları tanımlayan ve yönlendiren ayrıntılı yönerge ve yönetmeliklerin bulunmaması nedeniyle" (s. 1) aksamalar olduğunu ve problemler yaşandığını belirtmektedir. Uygulamaları tanımlayan ve yönlendiren yönergelerin bulunması uygulamadaki belirsizliklerin birçoğunu ortadan kaldıracaktır. Ancak, uygulama ile ilgili bir kılavuzun hazırlanması ve uygulamaya konması, öğretmenlik uygulaması konusunda okul yöneticilerinde, uygulama öğretim elamanlarında ve uygulama öğretmenlerinde, kısacası okullarda, yıllardır oluşmuş ve alışlagelmiş işleyiş ve davranış biçimlerini değiştirebilir mi? Çünkü uygulamada, eğitim fakültelerinin öğretmenlik uygulamasının nasıl yapılacağına ilişkin çok ayrıntılı olmasa da yönergelerinin bulunduğu bilinmektedir. Uygulamanın içinde yer alan bir eğitim yöneticisi olarak, gözlemlerim bana sorunun bir yönerge eksikliğinden öte; var olan yönergelerin uygulanmaması olduğunu işaret etmektedir. Bu nedenle, var olan uygulamada yaşanan problemlerin dikkatle irdelenmesi ve bu bilgiler ışığında Eğitim Fakültesi-Uygulama Okulu işbirliği düzenlemesi -

getirilen yeni uygulamada eski uygulamanın bir devamı olarak yaşanabilecek problemlerin gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Öğretmenlik Uygulamasında Karşılaşılan Problemler

Öğretmenlik uygulamalarında yaygın olarak karşılaşılan problemleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Uygulama retim elemanlarının öğrencileri uygulama okulu ve uygulama etkinlikleri hakkında yeterince bilgilendirilmeden uygulama okuluna göndermeleri,
- Uygulama retim elemanlarının öğrencileri okula göndermeden önce okul yöneticileri ile görüşerek gerekli hazırlıkları yapmamaları.
- Uygulama retim elemanlarının öğrencilerin okulda gerçekleştirdikleri etkinlikleri izlememeleri.
- Okul yöneticilerinin öğrencilere karşı olumsuz tutum ve davranışları.
- Uygulama retmenlerinin öğrencilere karşı olumsuz tutumları.
- Uygulama retim elemanlarının ve uygulama retmenlerinin öğrencilere yeterli düzeyde rehberlik sağlamaması.
- rerilere uygulamada "ders anlatımı" için yeterli deneyime sahip olma fırsatı tanınmaması.
- Öğrencilerin nasıl ve hangi ölçütlere göre değerlendirilecekleri konusunda bilgilendirilmemeleri.
- Öğrencilerin devamının ciddi olarak izlenmemesi.

Bu problemlerin yoğun olarak yaşandığı öğretmenlik uygulaması programlarında uygulamaya katılan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin ilk deneyimleri olumsuz olacaktır. Bu deneyimin niteliği öğrencilerin yalnızca bu uygulamada değil, bir retmen olarak gelecekteki başarıları üzerinde de belirleyici bir rol oynayabilir. Bu problemler çözümlenmeden uygulama sresinin artırılması ile birlikte alınabilecek birçok nlem ve yeni düzenlemeler, daha iyi nitelikte retmen yetiştirilmesine ciddi bir katkı sağlamayacaktır.

Fakülte-Okul İşbirliği

Fakülte-Okul işbirliği uygulamasının amacı "öğretmen adaylarının kazanmış oldukları alan bilgisi, meslek bilgi ve becerilerini etkili, verimli, güvenli olarak uygulamaları ve geliştirmeleri için görev ve sorumluluklarının eğitim fakültesi ile uygulama okulu arasında paylaşılmasını sağlamak" olarak ifade edilmiştir ((YÖK-Dünya Bankası, 1998, s.3). Bu amacı gerçekleştirilmesinde Fakülte-Okul işbirliği kılavuzunun getirdiği açıklamaların ve yönlendirmelerin olumlu katkı sağlayacağı umulmaktadır. Ancak, "Fakülte-Okul işbirliği" öğrencilere de yönelik açıklamalar ve yönergeler içermesine karşın, 1998-1999 öğretim yılında Öğretmenlik Deneyimi I'e katılan öğrencilerin bu dokümanı elde etme olanaklarının olmadığı görülmüştür. Fakülteler bu dokümanı yalnızca öğretmenlik deneyiminde görevli öğretim elemanlarına, "zimetli" olduğunu da belirterek ve dönem sonunda iade edilmesi koşulu ile vermişlerdir. Öğrenciler ve uygulama öğretmenleri kendilerinden ne beklediğini tam olarak bilmeden kendilerini yeni bir uygulamanın içinde bulmuşlardır.

Okul Deneyimi I ve Okul Deneyimi II'nin amaçları incelendiğinde bu amaçlardan en azından bir kısmının pratik olarak gerçekleştirilmesi güç gözükmektedir. Örneğin, Okul Deneyimi I'de öğrencilerin "okulun örgütsel yapısını, işleyişini ve öğretmenliği sistemli bir yaklaşımla tanımış olma"ları amaçlanmaktadır. Oysa öğretmenlik eğitimi programlarına bakıldığında, bu uygulamanın gerçekleştirildiği aşamada öğrencilerin okulun örgütsel yapısını ve işleyişini sistemli bir yaklaşımla tanıyabilmek için gerekli temel eğitim yönetimi bilgilerini henüz edinmedikleri görülmektedir. Uygulamanın başarılı olması için amaçların ve etkinliklerin yeniden gözden geçirilmesi ve öğretmen eğitimi programının içeriğine eş zamanlı olarak düzenlenmesi gerekir.

Öğretmenlik deneyimi ve öğretmenlik uygulamasının başarılı olabilmesi için yukarıda gözlenen problemlerin çözümlüne yönelik ciddi adımlar atılması gerekir. Çözüm yapısal düzenlemelerden çok uygulayıcıların davranışları üzerinde odaklanmalıdır. Bu çerçevede uygulama öğretim elemanları, uygulama öğretmenleri ve okul yöneticileri işbirliği içinde hareket ederek problemleri çözmeye çalışmalıdır. Problemlerin çözümlü için uygulamada yer alan taraflardan her biri için bir dizi öneri getirilebilir.

Her öğretmen adayı okula ilk girdiğinde bir takım temel sorulara cevap arar. Bu sorulardan bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz (VVong, 1999):

- * Hangi sınıfa gideceğim?
- Okulda muhatabım kim olacak?
- Okulda ve sınıfta temel kurallar nelerdir?
- Okulda ne yapacağım, hangi işleri yapmam gerekiyor?
- Yaptığım işler nasıl değerlendirilecek?
- Öğretmenle ilişkilerimi nasıl düzenleyeceğim, öğretmen bana nasıldavranacak?

Oldukça basit gözükken bu soruların cevaplarının uygulama öğretim elemanı tarafından öğrenciye açıklanması gerekir. Uygulama öğretim elemanı öğrenci ile bir araya gelerek hem öğrenciyi tanımalı hem de öğrenciyi uygulama süreci ve işlemleri, öğrencinin okulda uyacağı kurallar gibi konularda bilgilendirmesi gerekir. Öğrenciler okula gitmeden önce, öğretim elemanı mutlaka okulun yetkilileri ile görüşmeli ve öğrencilerin okuldaki ilk günlerinin onlar için pozitif bir deneyim olmasını sağlayacak bir ortam oluşturulmasını temin etmelidir. Ancak bu görüşmeden sonra öğrenciler uygulama öğretim elemanı ile birlikte okula gitmelidirler (UALR, 1999). Böylece ortaya çıkabilecek olası problemler ve öğretmen-öğrenci çatışmaları önceden kestirilebilir ve önlenabilir.

Uygulama öğretim elemanları öğrencilerin etkinliklerini mutlaka izlemelidirler. Uygulamada birçok öğretim elemanının uygulama okuluna, uygulama süresince hiç uğramadıkları görülmektedir.

Öğrencinin sunduğu dersin öncesinde ve sonrasında uygulama öğretim elemanının öğrenci ve uygulama öğretmeni ile birlikte üçlü bir görüşme yapması gerekir. Ders öncesinde öğrencinin ders için hazırlıkları gözden geçirilmeli ve bu hazırlıklar tartışılarak öğrenciye gerekli önerilerde bulunulmalıdır. Ders sonrasında ise öğrencinin bir öğretmen olarak güçlü ve zayıf yönleri tartışılarak, güçlü yönlerin nasıl daha çok geliştirilebileceği ve zayıf yönlerin geliştirilmesi için neler yapılabileceği, nasıl bir rehberlik sağlanacağı belirlenmelidir. Her öğrencinin ders sunumunun belirli bir zaman aralığı ile (üç-dört hafta olabilir) en az iki kez izlenmesi ve üçlü görüşme sağlanması gerekir. Belirli bir saatte ders sunumu yanında, özellikle sınıf öğretmenlerinin bir sınıfı bir tam gün yönetmesi, öğrencinin okulda bir günü nasıl yürüteceğini ve nelerle karşılaşabileceğini görmesini sağlar (Grinnel College Department of Education, 1999).

Okul yönetiminin ve uygulama öğretmenin öğrenci için uygun bir ortam sağlaması gerekir. Öğrenci devam konusunda diğer öğretmenlerin

uyması gereken tüm kurallara uymalıdır. Katılamayacağı dersi (diğer öğretmenler için geçerli olan kurallar çerçevesinde) önceden uygulama öğretmene bildirmelidir. Ancak, bu kuralların uygulanması, öğrenciye okulun politikaları ve kuralları konusunda yeterli bilgi sağlanması ve rehberlik edilmesi ile gerçekleşebilir. Uygulama öğretmeni, uygulama öğretim elamanı ile birlikte çalışarak her öğrenciye nasıl rehberlik edeceği ve hangi etkinlikleri gerçekleştirebileceği konusunda öğrenci için bir bireysel gelişim planı hazırlamalıdır.

Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulamalarının geçmişteki problemlerden arındırılarak başarılı ve verimli bir şekilde gerçekleştirilmesi öncelikler, bu uygulamalarda öğretim elamanlarının, okul yöneticilerinin ve uygulama öğretmenlerinin uygulamaları ciddi olarak ele almaları ile mümkündür. Bu üç grubun davranışları değiştirilmeden ya da değişmeden, Fakülte-Okul işbirliği kılavuzunun ve yeni yapısal düzenlemelerin uygulamada bir şeyleri değiştireceğini bekleyemeyiz.

Kaynakça

YÖK-Dünya Bankası-Milli Eğitimi Geliştirme Projesi, (1998). Fakülte-Okul işbirliği, Ankara.

UALR, (1999). Student Handbook,
<http://vwww.ualr.edu/coedep/sthndbk/super.html>.

Grinnel College Department of Education, (1999). Student Book,

Wong, Plarry (1999). The Definitive Guide to Classroom Management,
<http://vwww.ametro.net/teachers/wong.html>